



Kumla kommun

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd



Innehåll

EKONOMISKT BISTÅND	7
Allmänt om ekonomiskt bistånd.....	7
Lagstiftning	7
Syfte med riktlinjer	8
<i>Försörjningsstöds uppdrag</i>	8
Barnperspektiv.....	8
Anmäla oro för barn	9
Våld i nära relation	9
HANDLÄGGNINGSRUTINER	10
Principer för handläggningen	10
Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd.....	11
Tillgänglighet.....	11
Ansökan	11
<i>Bekräftelse på mottagen information</i>	12
Dokumentation.....	12
Kontroller för att förebygga felaktiga utbetalningar	12
<i>Kontroller via InfoTorg/bilnehav</i>	12
<i>Om sökanden ej medverkar</i>	12
Vistelsekommun, bosättningskommun och placeringskommun	12
<i>Vistelsekommunens ansvar</i>	13
<i>Bosättningskommunens ansvar</i>	13
<i>Placeringskommunens ansvar</i>	13
Inkomstberäkning.....	13
<i>Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:</i>	14
<i>Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet:</i>	14
<i>Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:</i>	15
<i>Extra tillägg i normen i Kumla för ensamstående för föräldrar</i>	15
<i>Jobbstimulans</i>	15

Överskjutande inkomster från tidigare månader	15
Dagsbelopp	16
Tillgångar	16
<i>Bil och andra fordon</i>	17
<i>Bankmedel, aktier, obligationer</i>	18
<i>Pensionssparande</i>	18
<i>Barns inkomster och tillgångar</i>	18
Hushållstyper	19
<i>Sammanboende med hushållsgemenskap</i>	19
<i>Gifta men inte sammanboende</i>	19
<i>Delat boende</i>	19
<i>Inneboende</i>	20
<i>Gymnasiestuderande ungdom</i>	20
<i>Underårig som bildat familj</i>	20
<i>Hushåll där barnen bor växelvis hos föräldrarna</i>	20
Beslut och överklagan	21
<i>Beslut</i>	21
<i>Underrättelse om beslut</i>	21
<i>Överklagan</i>	21
Utbetalning	21
<i>Om sökande saknar konto</i>	22
<i>Rekvisition</i>	22
Återkrav och återsökning	22
<i>Återkrav</i>	22
<i>Återsökning</i>	23
<i>Talan hos förvaltningsrätten</i>	24
Misstankar om brott mot bidragsbrottslagen	24
FÖRSÖRJNINGSSTÖD	24
Riksnormen	25
<i>Livsmedel</i>	25
<i>Kläder och skor</i>	25

<i>Lek och fritid</i>	25
<i>Hygien</i>	25
<i>Barn och ungdomsförsäkring</i>	25
<i>Förbrukningsvaror</i>	25
<i>Dagstidning, telefon</i>	26
<i>Umgångekostnader</i>	26
<i>Växelvis boende</i>	26
Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre nivå	26
<i>Kosttillägg</i>	26
<i>Fritidsaktiviteter och lek- och fritidsartiklar för barn, kolloavgifter</i>	27
Skäliga kostnader utöver riksnormen.....	27
<i>Boende</i>	28
<i>Hushållsel</i>	28
<i>Hemförsäkring</i>	28
<i>Arbetsresor</i>	28
<i>Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa</i>	29
<i>Boendekostnader</i>	29
<i>Bostadsrätt eller villa</i>	30
<i>Kallhyra</i>	30
<i>Andrahandskontrakt</i>	31
<i>Inneboende</i>	31
<i>Delat boende</i>	31
<i>Ungdomar som avslutat skolgång och bor hos förälder</i>	31
<i>Ungdomar och eget boende</i>	32
Skäligt rådrum.....	33
Nödprövning och reducerat bistånd.....	34
<i>Nödprövning vid avslag på försörjningsstöd</i>	34
<i>Nödprövning när sökanden haft tillräckliga inkomster</i>	34
<i>Reducerat bistånd vid ogiltig frånvaro</i>	35
<i>Reducerat bistånd när biståndet inte går till avsett ändamål</i>	35
Bistånd vid vistelse på institution och sjukvårdsinrättning	35

<i>Utlandsvistelse</i>	36
BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT	36
Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter mm.....	37
<i>Begravningskostnader</i>	37
<i>Förbehållsbelopp mm</i>	38
<i>Hemtjänstavgift</i>	38
<i>Identitetshandling och pass</i>	38
<i>Juridiska kostnader och stämpelavgifter</i>	38
Flyttkostnader.....	39
Glasögon	40
Hemutrustning.....	41
<i>Vägledande belopp vid ansökan om specifik utrustning:</i>	41
<i>Dator och internetuppkoppling</i>	42
Kläder till begravning	43
Kläder till student	43
Kostnader för hälso- och sjukvård	43
Magasineringskostnad.....	43
Resor	44
<i>Rekreationsresa</i>	44
<i>Resa till begravning eller anhörigs sjukdom</i>	44
<i>Resor i samband med umgänge med barn</i>	44
<i>Sjukresa</i>	45
<i>Återföreningsresor</i>	45
Skulder och depositioner	45
<i>Hyresskuld</i>	45
<i>Elskuld</i>	46
<i>Depositionsavgift</i>	46
Spädbarnsutrustning	46
Tandvård	47
<i>Akut tandvård</i>	47
<i>Nödvändig tandvård</i>	47

SÄRSKILDA GRUPPER AV SÖKANDE	47
Arbetslösa	47
<i>Krav om att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet</i>	48
<i>Bistånd vid avstängning från arbetslöshetsersättning</i>	48
Föräldralediga	49
Sjukskrivna	49
Personer med missbruksproblem.....	49
Personer med psykisk ohälsa.....	50
Ungdomar inskrivna vid kommunens HVB/Stödboende	50
Företagare	51
Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård etc.	51
<i>Kriminalvård</i>	51
<i>Rättspsykiatrisk vård</i>	52
Personer över 65 år	52
Studerande	52
<i>Ungdomar under 21 år som går i skolan</i>	52
<i>Vuxenstuderande på grundskolenivå</i>	53
<i>Vuxenstuderande på gymnasie- och högskolenivå.....</i>	53
<i>Studier på folkhögskola</i>	53
<i>Bistånd till vuxenstuderande under studieuppehåll</i>	53
<i>Studielitteratur.....</i>	54
Personer utan uppehållstillstånd.....	54

Beslutande: Socialnämnden

Datum och paragraf: 2013-02-27 §19, reviderad: 2016-04-28 §48, 2020-01-16 §9, 2021-06-17 §96, 2024-03-20, § 41

Dokumentansvarig: verksamhetschef individ- och familjeomsorgen

Revideras: vid behov

Gäller till: tills vidare

EKONOMISKT BISTÅND

Allmänt om ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnät. Det ska vara ett komplement till socialförsäkringarna och ge hjälp när generella stödformer inte räcker till eller inte kan lämnas. Biståndets uppgift är att träda in tillfälligt vid korta perioder av försörjningsproblem och är utformat därefter.

Till skillnad från de flesta andra svenska bidragssystem bygger rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen ytterst på en individuell behovsbedömning. Socialtjänstlagen förutsätter därför att det i varje enskilt fall görs en individuell bedömning av hjälpbehovet och omfattningen av det. Bedömningen ska präglas av ett helhetsperspektiv på den enskildes eller hushållets totala situation.

Lagstiftning

Socialtjänstens arbete regleras i huvudsak av socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som sambolagen, äktenskapsbalken (ÄktB), föräldrabalken (FB), lag om mottagande av asylsökande (LMA), hälso- och sjukvårdslagen (HSL), bidragsbrottslagen m.fl. Verksamheten regleras även genom kommunens övriga riktlinjer och styrdokument.

I socialtjänstlagen framgår att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sitt behov, och att det ekonomiska biståndet i princip ska vara en tillfällig hjälp. Huvudprincipen är att det är bättre för den enskilde att klara sin försörjning på egen hand genom lönearbete eller dylikt än genom bistånd. Socialtjänsten ska hjälpa den enskilde på så sätt att han eller hon kan uppnå egen försörjning. Biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Den sökande ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till socialtjänstlagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnadsomkostnaderna (riksnormen) finns angivet i lagen.

Det ekonomiska biståndet är inte villkorslöst. Den enskilde har alltid ett förstahandsansvar att efter förmåga försörja sig själv. Det innebär bland annat att vara aktivt arbetssökande och delta i verksamhet som anordnas för arbetslösa. För att vara berättigad ekonomiskt bistånd kan även krav ställas om att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet med syfte att stärka den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv.

Syfte med riktlinjer

Syftet med riktlinjerna i Kumla kommun är att skapa förutsättningar för likabehandling och rättssäkerhet för kommunens invånare. Det gäller både bidragsnivån, förutsättningarna för rätt till bistånd och vilka insatser som nämnden kan erbjuda för att den enskilde ska kunna nå egen försörjning.

Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning i arbetet. De anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet. En individuell behovsprövning ska alltid göras. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt kan vägledning hämtas från Socialstyrelsens handbok för Ekonomiskt bistånd samt från rättsliga domar som löpande bör beaktas. Undantag från riktlinjerna kan göras i akuta situationer eller när någon riskerar att hamna i nöd. Avvikelser från riktlinjerna ska samrådas och beslutas av enhetschef och skälen för bedömningen ska dokumenteras.

Försörjningsstöds uppdrag

Lagstiftaren har gett socialtjänsten två uppdrag: Att hjälpa den enskilde så att han eller hon kan klara sig utan ekonomiskt bistånd – *hjälp till självförsörjning*. Och att i väntan på att detta blir möjligt – *hjälp med försörjningen* under förutsättning att den enskilde uppfyller kriterierna för rätten till bistånd.

Arbetsättet i Kumla kommun ska präglas av nära samverkan med biståndstagare och samverkanspartners. Den huvudsakliga arbetstiden ska läggas på att utreda och motivera medborgaren till annan försörjning för att minimera bidragslängden.

Kumla kommun arbetar för en digitaliserad och automatiserad handläggning så långt det är möjligt inom försörjningsstöd. Medborgare ska i första hand göra sin ansökan via e-tjänst och de delar av utredningen som kan ske via automatisering ska göra det.

Barnperspektiv

Barnkonventionen blev svensk lag den 1 januari 2020. Den förstärker vikten av att anta ett barnperspektiv i allt som rör barnet och understryker barnets rätt att bli hörd.

Barnperspektivet inom ekonomiskt bistånd innebär att socialtjänsten ska:

- Uppmärksamma hur barnet har det

- Beakta vad barnets bästa kräver vid beslut
- Överväga vad olika beslut får för olika konsekvenser för barnen

Hur stor vikt som ska läggas vid barnens situation måste bedömas i varje enskilt ärende. Att ha ett barnperspektiv innebär inte att alla ansökningar som rör barn måste beviljas, det primära är att göra barnet synligt i utredningen. I vissa fall kan barnperspektivet innebära att en familj beviljas extra ekonomiskt bistånd för något som barnet behöver för sitt liv och sin utveckling samt för att stärka skyddsfaktorer för barnet.

Det ska dokumentera hur barnens intressen beaktats, vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet, oavsett om bedömningen resulterar i att ekonomiskt bistånd beviljas eller inte. Detta ska säkra att barnperspektivet tillgodoses. Särskilt fokus ska ställas på barn i familjer som levt på en låg ekonomisk nivå under en lång tid före ansökan om bistånd och familjer med långvarigt biståndsmottagande.

Att ha ett barnperspektiv i handläggningen handlar inte bara om pengar utan kan även innefatta andra åtgärder, t.ex. att föräldrarna får insatser som syftar till att de ska bli självförsörjande.

Nedanstående punkter är centrala när det gäller att uppmärksamma barns livssituation och behov:

- Ålder
- Vårdnad och umgänge
- Boende
- Förskola och skola
- Hälsa
- Fritidsaktiviteter
- Kontakter med andra verksamheter och myndigheter

Anmäla oro för barn

Enligt 14 kap. 1 § SoL är alla som arbetar med försörjningsstöd skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Skyldigheten bryter sekretessen mellan myndigheterna med stöd av 10 kap. 28 § OSL.

Orosanmälan mellan enheterna på IFO görs via Familjeenhetens e-tjänst. Vid frågeställningar kring orosanmälan tas kontakt med Familjeenhetens gruppleddare. Är barnet folkbokfört i annan kommun ska anmälan göras dit.

Våld i nära relation

Personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp kan behöva akut bistånd från socialtjänsten. Ofta är en del av behovet ekonomiskt och kan till

exempel gälla oplanerade och brådskande utgifter för vardagliga behov. Men att en person utsätts för våld eller andra övergrepp behöver inte automatiskt betyda att den vanliga biståndsprövningen sätts helt ur spel. Bedömning i dessa ärenden måste ske från fall till fall.

Det kan finnas skäl att beräkna biståndet till en högre nivå än riksnormen, exempel på detta kan vara när det finns ett omedelbart behov av att flytta till en ny bostad som medför dyrare kostnad. Det kan även handla om bistånd till livsföringen i övrigt då det ibland kan finnas särskilda skäl för att bevilja bistånd, till exempel till hemutrustning.

Om en person som utsätts för våld eller andra övergrepp ansöker om ekonomiskt bistånd ska man i första hand försöka hjälpa honom/henne att få pengar från den andra parten utifrån den försörjningsplikt som råder. Att hänvisa till parternas försörjningsskyldighet kan dock i vissa fall vara olämpligt i det akuta skedet och individuella bedömningar måste alltid göras. Vid bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd ska även hänsyn tas till att den enskilde kan ha begränsade möjligheter att bidra till utredningen. I samband med familjevåld bör man göra separata akter för paret. Vid behov av andra insatser via socialtjänsten såsom skyddad boende handläggs detta av vuxenhandläggare på Vuxenheten.

HANDLÄGGNINGSRUTINER

Detta avsnitt är inte någon fullständig handbok över hur ekonomiskt bistånd ska administreras utan kommenterar några av de viktigaste rutinerna och begreppen.

Principer för handläggningen

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska ges till den enskilde.

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar.

Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättssäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras. Följande frågeställningar ska utredas:

Är förutsättningarna för biståndet uppfyllda?

En bedömning ska göras om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne/honom i syfte att uppnå självförsörjning.

Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?

Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Regionen, Migrationsverket eller Kriminalvården.

Vilket bistånd ska beviljas?

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

Tillgänglighet

I de service- och kvalitetskrav som kan ställas på socialtjänsten ingår att det under ordinarie arbetstid alltid ska finnas någon inom verksamheten som kan svara på frågor eller göra en akut bedömning. Avgörande för väntetiden vid nybesök är hur angeläget behovet är, väntetiden ska dock inte överstiga två veckor.

Ansökan

Ansökan kan vara skriftlig eller muntlig. Det är dock viktigt att göra skillnad mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. En överdriven formalisering av kontakten kan i vissa fall kännas kränkande för den enskilde. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det finns en ansökan.

Det är viktigt att tydligt informera den sökande om rättigheter och skyldigheter som medföljer i samband med biståndsprövningen, och att uppgifterna kommer att registreras i verksamhetssystemet. Information ska även ges om handlägningsprocessen samt om de kontroller som görs. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

Bekräftelse på mottagen information

Vid nyansökningar ska sökanden alltid underteckna dokumentet "*Mottagen information och samtycke*". Bekräftelsen ska finnas i varje personakt och får inte rensas. Om ansökan görs av ett par ska båda skriva under. Det är viktigt att informationsrutinen efterföljs eftersom den information som ges till den sökande har en mycket viktig betydelse för bedömningen av uppsåt och oaktsamhet när det gäller bidragsbrott.

Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Dokumentationsskyldigheten finns reglerad i 11 kap 5 och 6 § § SoL. Dokumentationen är särskilt viktig i samband med myndighetsutövning. Den enskilde har alltid rätt att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska det antecknas.

Kontroller för att förebygga felaktiga utbetalningar

Genom noggrann handläggning ska felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd motverkas. Vid ansökan om ekonomiskt bistånd är det därför viktigt att de uppgifter som sökanden lämnar i sin ansökan kan kontrolleras. Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom att den sökande undertecknar blanketten *Mottagen information och samtycke*.

Kontroller via InfoTorg/bil innehav

Vid nybesök görs alltid kontroll via InfoTorg. Upprepade kontroller gällande bil innehav ska sedan göras två gånger per år i samtliga ärenden, kontrollerna sker i mars/april samt i oktober/november. Utöver detta görs löpande kontroller gentemot andra myndigheter eller liknande när det finns skäl för det.

Om sökanden ej medverkar

Om sökanden inte medverkar till att nödvändiga kontroller kan göras eller inte kan verifiera de uppgifter som behövs när det gäller inkomster och utgifter i utredningsarbetet leder detta till att behovet ej kan styrkas. Detta leder i sin tur till att inledd utredning inte kan fullföljas och att ett avslagsbeslut fattas på den aktuella ansökan.

Vistelsekommun, bosättningskommun och placeringskommun

Enligt 2 kap. 2 § SoL har kommunen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

Vistelsekommunens ansvar

Den kommun som någon mer eller mindre tillfälligt vistas i när hjälpbehovet inträder kallas för vistelsekommun. Kommunens skyldighet att pröva en persons behov av ekonomiskt bistånd påverkas inte av vistelsens längd. Detta ansvar gäller även om en person vistas helt tillfälligt i en kommun men är bosatt i en annan. Ansvaret hos vistelsekommunen är dock begränsat till akuta situationer i dessa fall. Det kan handla om bistånd till en hemresa och eventuellt matpengar för att avvärja en nödsituation.

I de fall då det är tveksamt om förutsättningarna är uppfyllda för att någon annan kommun ska vara ansvarig så har vistelsekommunen ansvar för allt det stöd och den hjälp som den enskilde kan behöva.

Bosättningskommunens ansvar

Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än i vistelsekommunen så är det bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälp. Bosättningskommunen ansvarar för den enskildes behov oavsett om han/hon vistas i kommunen eller inte. Med bosättningskommun avses:

- Den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt
- Den kommun som den enskilde har starkast anknytning till

För de personer som saknar stadigvarande boende (hemlösa) ska den kommun som den enskilde har sin starkaste anknytning till anses vara bosättningskommun.

Placeringskommunens ansvar

En kommun ska behålla ansvaret för allt stöd och all hjälp som en enskild kan behöva när en enskild till följd av ett beslut av en kommun vistas i en annan kommun. Den placerande kommunen har kvar sitt ansvar även då den enskilde får anses bli stadigvarande bosatt i en annan kommun. Placeringskommunens ansvar omfattar samtliga insatser som den enskilde kan ha behov av, inte bara de som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet.

Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända belopp för hyra, hushållsel, arbetsresor och avgift för arbetslöshetskassa/fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets normbelopp. Från normbeloppet avräknas hushållets alla inkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök är det nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan t.ex. vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt, och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner ska i princip inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå. Samma förhållningssätt gäller för inkomster som är tagna i anspråk på grund av överskriden kredit kopplad till lönekonto eller annat konto.

Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:

- Lön
- Aktivitetsstöd, olika former
- Arbetslöshetsersättning
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, bostadstillägg
- Etableringsersättning, bostadsersättning
- Studiebistånd, studiemedel
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Underhållsbidrag, Underhållsstöd, efterlevnadsstöd
- Pension, livränta
- Äldreförsörjningsstöd
- Extra försäkringsförmåner t.ex. avtalsgruppsjukförsäkring, arbetsmarknadsförsäkring, särskild tilläggspension eller övriga avtalspensioner
- Familjebidrag (vid värnplikt)
- Skatteåterbäring (räknas dock inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten)
- Räntor/utdelning
- Utryckningsbidrag (värnplikt, kriminalvård)
- Hemvårdsbidrag/Anhörigbidrag/Omvårdnadsbidrag
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning/skadestånd OBS! Dessa ersättningar reducerar inte försörjningsstöd i de fall ersättningen avser särskilt ändamål

Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet:

- Familjehemsersättning (enbart arvodesdelen räknas som inkomst)
- Vårdbidrag (enbart den skattepliktiga delen räknas som inkomst)

- Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall

Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:

- Fondmedel som utbetalats efter social bedömning
- Handikappersättning
- Habiliteringsersättning
- Extra tillägg till studiebidrag
- Inackorderingstillägg (ex. För barn i hushållet som studerar på annan ort)

Extra tillägg i normen i Kumla för ensamstående för föräldrar

I Kumla ska 300 kr av varje underhållsstöd eller underhållsbidrag som utgår till ensamstående föräldrar inte räknas med som inkomst. Tanken är att ge extra stöd till en utsatt grupp. Detta gäller oavsett om underhållet betalas direkt av förälder eller via Försäkringskassan.

Jobbstimulans

Jobbstimulansen är en särskild beräkningsregel för inkomster av anställning. Det innebär att 25% av nettoinkomsten vid en anställning inte ska beaktas vid prövningen av rätten till bistånd.

För att jobbstimulansen ska gälla krävs att den enskilde uppburit ekonomiskt bistånd till sin försörjning under sex sammanhängande månader. Ett eventuellt avslag leder till att perioden inte ses som sammanhängande och en ny kvalificeringsperiod får därmed påbörjas. Det finns inget krav på att biståndet måste ha utbetalats från samma kommun under kvalificeringsperioden.

När en enskild kvalificerats sig för jobbstimulans gäller det i 24 månader, även denna tid måste vara sammanhängande. Under tiden som den enskilde omfattas av jobbstimulansen har denne rätt att spara av sin inkomst utan att det påverkar rätten till bistånd. Är den enskilde i fortsatt behov av bistånd efter periodens slut får de sparade medlen räknas med vid bedömning av rätten till bistånd.

Överskjutande inkomster från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Principen förutsätter dock att den sökande känner till

beräkningsgrunderna för ekonomiskt bistånd. För sökande som aldrig, eller som under lång tid inte varit i kontakt med socialtjänsten kan inte krävas att han/hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort, ska dock en särskild prövning göras och ett eventuellt avslag göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomstillfället vet att han eller hon inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som t.ex. fått avgångsvederlag får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster ett par månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation. Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att den sökande kontinuerligt, särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjningsstöd och vilka inkomster som räknas. Har den sökande varit medveten om hur socialtjänsten räknar i samband med prövning av försörjningsstöd, kan ansökan avslås om han/hon har haft inkomst över eller i nivå med normen.

Om ansökan om ekonomiskt bistånd avser en annan period än en kalendermånad bör biståndet i regel beräknas från om med dagen för besöket när ansökan gjordes. Om den enskilde har angivit ett senare datum i sin ansökan gäller detta.

Dagsbelopp

Om ekonomiskt bistånd ges för en kortare period än en månad bör man använda sig av dagsbelopp. Dagsbeloppet räknas fram genom att beloppen i riksnormen multipliceras med tolv och sedan divideras med 365.

Avdrag då den enskilde inte fullgör de krav eller villkor som ställts kan göras med dagsbelopp motsvarande de antal dagar som personen i fråga varit frånvarande. Om det finns flera personer i hushållet görs beräkning av avdrag på den del av normen som avser personen ifråga.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas exempelvis bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fritidsfastighet, dyrbar konst eller samlarföremål etc. Eventuella tillgångar framgår av slutskattsedel.

Bil och andra fordon

Fordonsinnehav betraktas i de flesta fall som något som ligger över begreppet skälig levnadsnivå och ska accepteras mycket restriktivt. I följande fall kan bilinnehav godtas:

- Bilen är en förutsättning för att den sökande ska kunna ta sig till och från sin sysselsättning då allmänna kommunikationsmedel ej finns eller då den behövs i arbetet.
- Om sökanden av medicinska eller sociala skäl är i behov av bil, t.ex. förälder som behöver bil för att ha umgänge med sina barn eller för att skjutsa barn till förskoleverksamhet. Även här ska det hänvisas till allmänna kommunikationsmedel i första hand.

Bedömning och beslut om när ett bilinnehav kan anses vara skäligt ska alltid tas på samråd.

Vid sjukdom och funktionsnedsättning ska sökanden inkomma med läkarintyg som styrker behovet av bil utifrån medicinska och/eller psykiska orsaker. Högsta godtagbara värde bör dock i normalfallet inte överstiga ett basbelopp, om så är fallet bör en aktualisering av byte till billigare bil ske.

Om den enskilde på grund av funktionshinder har en specialanpassad bil bör denna godtas oavsett värde. Om innehav av bil godtagits ska bistånd till omkostnader för bilen inte beviljas.

För att korrekta bedömningar ska kunna göras ska värderingsuppgifter på vad fordonet skulle betinga vid en försäljning i dagsläget tas fram. Värderingsuppgifter kan inhämtas från exempelvis ikanobanken.se, kvd.se, bilpriser.se och/eller blocket.se.

Vid krav om försäljning ska fordonets värde ställas i förhållande till de eventuella lån som är kopplade till fordonet. I de fall nuvarande värde är lägre än vad fordonet är belånat till kan inte krav ställas på försäljning. Sökande ska dock informeras om att när fordonet är avbetalat eller när värdet på fordonet överstiger det belånade värdet kommer krav på försäljning att ställas.

Handlägningsrutin vid fordonsinnehav:

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökande ska uppmanas att avyttra sitt fordon ska skäligt rådrum ges för att genomföra försäljningen. Skäligt rådrum är tre månader. Om sökande, efter att rådrummet har löpt ut, valt att behålla fordonet behöver en ny bedömning göras och värdet på fordonet kan medräknas som tillgång som reducerar försörjningsstödet. Tillgången läggs in som en reduktion i beräkningen efter att skäligt rådrum löpt ut. Detta möjliggör för den enskilde att kunna överklaga delavslaget.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till sökande som har tillgångar i form av kontanta medel, värdepapper eller liknande.

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska de enskilde ges bistånd.

Barns inkomster och tillgångar

Inkomster

Hemmavarande barns och skolungdomars inkomster av eget arbete som understiger ett prisbasbelopp ska inte beaktas vid bedömningen av rätten till bistånd enligt 4 kap. 1a § SoL. Till skolungdomar räknas ungdomar som inte fyllt 21 år och som studerar i grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförlig grundutbildning. Avsikten är att tonåringar i ekonomiskt utsatta familjer ska kunna göra sådant som är möjligt för andra tonåringar. Det normaliserar dessa barns och ungdomars villkor och kan även vara viktigt med tanke på framtida arbete och egen försörjning.

Tillgångar

Barn är aldrig försörjningsskyldiga gentemot sina föräldrar eller syskon. Däremot kan förekomsten av tillgångar hos ett barn beaktas när det gäller barnets del av försörjningsstödet eller en ansökan om ekonomiskt bistånd som avser barnet. I dessa fall måste alltid individuella bedömningar göras. Exempelvis behöver inte en s.k. förmyndarspärre vara ett hinder för att tillgångarna ska kunna användas till barnets behov.

Nämnden kan räkna av barnets tillgångar eller inkomster av kapital mot barnets del i familjens kostnader inklusive boendekostnaden. Barn bör dock kunna ha sparade medel upp till 15 % av basbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Syftet är att detta ska kunna användas vid större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrottsutrustning eller lägerverksamhet.

Om ett barn har tillgångar som föräldrarna inte kan förfoga över, bör det inte påverka föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Detta gäller t.ex. bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

För vuxna personer, oavsett kön, som lever under äktenskapsliknande förhållanden gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådads sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär t ex. att om bara den ene har inkomst får han eller hon också stå för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Hushållsgemenskap gäller normalt sett från den dag som sammanflyttningen sker.

Gifta men inte sammanboende

Gifta makar är enligt lag försörjningsskyldiga gentemot varandra. Försörjningsskyldigheten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll.

Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningsskyldiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur man väljer att bo, i dessa fall kan dock hänsyn tas till fördyrade omkostnader p.g.a. två boenden.

Endast om det är uppenbart olämpligt (t.ex. familjevåldssituation) att makarna har gemensam ekonomi eller då någon av makarna vägrar eller är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Då det gäller en barnfamilj ska en helhetsbedömning göras där barnperspektivet ska beaktas. Undantag kan naturligtvis även göras vid akuta nödsituationer.

Delat boende

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men inte lever under äktenskapsliknande förhållanden ska normen för ensamstående tillämpas. Normtypen är aktuell när man delar bostad med någon i sitt nätverk/någon man känner. Det kan exempelvis vara kompisar som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar som bor kvar hemma.

Med viss hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet.

Vid gemensamma kostnader beror normbeloppets storlek på antal personer som bor i bostaden, även minderåriga barn medräknas. I de fall det inte bedöms att hushållsgemenskap finns görs beräkning utifrån de grunderna.

För mer info om rimlig boendekostnad, se avsnitt om *Boendekostnader*.

Inneboende

För sökanden som är inneboende räknas inte hushållsgemenskap. Dessa personer ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Grunden för att vara inneboende är att man inte har någon koppling till varandra. Är man släkt, vänner etc. bör utgångspunkten vara att det är ett *Delat boende*, se avsnitt ovan. För bedömning av rimlig kostnad för boendet, se avsnitt om *boendekostnader* för mer vägledning.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrar har, enligt föräldrabalken, försörjningsskyldighet för ungdomar över 18 år som går i gymnasiet eller liknande utbildning. I dessa fall ska den unge räknas in i familjens behov. Försörjningsplikten enligt föräldrabalken gäller till dess att gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte. För vidare riktlinjer och regler kring boendefrågor gällande ungdomar se avsnitt om *ungdomar och eget boende*.

Underårig som bildat familj

Föräldrar har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar gentemot sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make/maka försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 års ålder. Om make/maka inte kan fullfölja sin försörjningsplikt (primär försörjningsplikt) har den underåriges föräldrar försörjningsplikt (sekundär försörjningsplikt).

Hushåll där barnen bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet/barnen bor ungefär lika mycket hos föräldrarna bör halva barnbidraget räknas med som en inkomst och halva normen som en utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts att de delas mellan föräldrarna. Om en förälder med växelvisboende barn inte får halva barnbidraget ska han/hon uppmanas att ordna med detta antingen via Försäkringskassan eller direkt med den andra föräldern. Om den sökande av någon anledning motsätter sig detta och inga godtagbara skäl kan ges kan ett delavslag på summan motsvarande halvt barnbidrag/barn göras.

Beslut och överklagan

Beslut

Varje ansökan ska leda till ett beslut. Beslut, både bifall och avslag, ska alltid vara motiverade och skriftliga. Det innebär att det i beslutet ska stå om ansökan helt eller delvis har beviljats. Om ansökan enbart är delvis beviljad ska det framgå vilken del som är det och vilken del som avslagits. Det ska tydligt framgå vilka paragrafer i socialtjänstlagen som beslutet vilar på och på vilka grunder beslutet är fattat. Finns det flera skäl till beslutet ska samtliga grunder anges. Om beslutet rör barn, direkt eller indirekt, ska det framgå att beslutets konsekvenser för barnet/barnen har övervägts.

Vid avslagsbeslut ska besvärshänvisning lämnas liksom hjälp med överklagande om den sökande behöver och begär det.

Underrättelse om beslut

Anteckning ska alltid göras att en besvärshänvisning lämnats i de fall beslutet helt eller delvis går sökande emot. Det är också viktigt att förvissa sig om att den som berörs av beslutet förstått dess innehåll och i de ärenden där tolk behövs ska sådan anlitas för att undvika eventuella missförstånd.

Överklagan

När ett överklagande kommit in ska det prövas om den inkommit in i rätt tid, det vill säga inom tre veckor från det att beslutet meddelats/delgivits klienten. Viktigt för beräkningen av tidsfrist är att anteckning har gjorts om när beslutet har meddelats eller delgivits. Om frågor uppkommer om besvärstiden kan handläggare i samråd med gruppledare välja att ta emot överklagande även om den formella tiden på tre veckor överskridits.

I de fall överklagandet bedöms ha inkommit för sent ska det avvisas. Det är också ett beslut som kan överklagas. Det innebär att beslutet om avvisning måste meddelas klienten som ska erhålla en besvärshänvisning.

Utbetalning

Ekonomiskt bistånd ska normalt sett utbetalas månadsvis direkt till den sökande i slutet av månaden för att täcka avsedd biståndsperiod. Som riktmärke bör biståndet inte utbetalas innan den 25:e i månaden. Efter överenskommelse med den sökande kan vissa utbetalningar ske till annan, exempelvis hyresvärd.

Om sökande saknar konto

I vissa fall, när sökanden saknar konto, kan utbetalning ske till ett prepaidkort. Det kan handla om nyanlända personer som inte fått fullständigt personnummer eller personer som saknar ID-kort och därmed inte kunnat ordna med eget bankkonto. Prepaidkortet ska återlämnas så snart ett eget bankkonto ordnats.

Rekvision

I undantagsfall kan rekvisition användas för receptbelagda läkemedel. Detta ska dock enbart ske under mycket speciella omständigheter. Det kan handla om akuta fall eller fall där det finns en omfattande missbruksproblematik och pengar på kontot inte är ett alternativ.

Möjligheten till alternativa utbetalningsätt ska alltid undersökas. Kan sökanden lägga ut för läkemedlet och inkomma med kvitto? Kan sökanden uppmanas att inkomma med exakt kostnad för läkemedlet? Om så är fallet kan det vara ett bättre alternativ att utbetala beloppet direkt till personen.

Utbetalningar via rekvisition får inte göras slentrianmässigt under en längre tid utan att utvecklingen följs upp noggrant.

Återkrav och återsökning

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skydds nätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. I vissa fall kan dock biståndet återkrävas eller återsökas.

Återkrav

Enligt 9 kap. 1 § SoL får socialtjänsten återkräva bistånd som den enskilde fått felaktigt eller med för högt belopp på grund av:

- oriktiga uppgifter,
- underlåtenhet att lämna uppgifter, eller
- på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § utgetts obehörigen eller med för högt belopp

Socialtjänsten får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Socialtjänsten får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också där han/hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är socialtjänsten som förorsakat den felaktiga utbetalningen men där den enskilde borde ha förstått att det var fel. Exempel på det kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag.

Enligt 9 kap. 2 § första stycke SoL får socialtjänsten kräva tillbaka bistånd som lämnats:

- som förskott på förmån eller ersättning,
- till den som är indragen i en arbetskonflikt, eller
- till den som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från Försäkringskassan, t.ex. pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning, livränta, bostadstillägg för pensionärer, sjukpenning, föräldrapenning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar kan vara t.ex. lön, arbetslöshetsersättning och studiestöd.

Återkrav av bistånd som getts under villkor om återbetalning

Socialtjänsten kan i undantagsfall ge ekonomisk hjälp fast rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte föreligger. I dessa fall utges biståndet enligt 4 kap. 2 § SoL. Bistånd enligt denna paragraf kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om den beviljats med ett sådant villkor. I följande situationer kan detta bli aktuellt:

- hushåll med realiserbara tillgångar
- hushåll med egen försörjning/inkomst över norm

Grunden att bevilja bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning är för att undvika allvarliga sociala konsekvenser. Ett exempel är vid försäljning av bostad där vinst är att vänta. Återkrav om återbetalning i dessa fall gör enligt 9 kap 2 § andra stycket.

Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL måste alltid ha föregåt av en prövning enligt 4 kap. 1 § SoL där ett avslagsbeslut ska ha getts.

Återsökning

Bistånd som den enskilde beviljas under den tid som Försäkringskassan eller annan myndighet prövar en förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt ska återsökas, det kan exempelvis handla om sjukersättning eller bostadsbidrag.

En förutsättning för att biståndet ska kunna återsökas är att det inte getts till den sökande med villkor om återbetalning. Ingen fullmakt eller överenskommelse om återbetalning ska därför krävas av den sökande. Den sökande ska informeras om att utbetalat bistånd kommer att återsökas. I samband med återsökning från Försäkringskassan sker framställan på särskild blankett.

Talan hos förvaltningsrätten

Om den enskilde inte frivilligt återbetalar det ekonomiska bistånd som avses i 9 kap. 1 och 2 § § SoL, kan socialtjänsten med stöd av 9 kap. 3 § väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan måste väckas inom tre år från det att biståndet betalades ut.

Innan talan väcks ska den enskildes möjlighet att återbetala det ekonomiska biståndet utredas. Utredningen ska fokusera på den enskildes möjlighet att kunna klara sin försörjning och livsföring i övrigt om socialtjänsten vidhåller ersättningsanspråk.

Eftergift

Om socialtjänsten efter en ekonomisk utredning enligt ovanstående kommer fram till att den enskilde inte har något utrymme att återbetala biståndet eller del av det kan socialtjänsten överväga eftergift enligt 9 kap 4 § SoL.

Misstankar om brott mot bidragsbrottslagen

Polisanmälan ska göras vid misstankar om brott mot bidragsbrottslagen när det finns en välgrundad anledning att anta att brott har begåtts. I beslutsunderlagen för om anmälan ska göras bör en preliminär bedömning göras om det föreligger uppsåt eller grov oaktsamhet.

Nedan följer några exempel på när undantag från anmälningsplikten får göras när misstanken avser grov oaktsamhet:

- När den enskilde före utbetalning av biståndet frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut kan fattas. Detta innebär att han/hon ska ha gjort rättelsen innan han/hon får kännedom om att socialtjänsten misstänker brott mot bidragsbrottslagen.
- När det inte förväntas straffansvar. Detta kan t.ex. handla om låga belopp, d.v.s. mindre än ett par tusen kronor eller när det är en liten risk att felaktig utbetalning sker.

Undantagen från anmälningsplikten gäller inte om misstanke om uppsåt finns. Om ett för högt belopp utbetalats som den enskilde skäligen borde ha insett ska detta, förutom att polisanmälas, återkrävas enligt 9 kap 1 § SoL.

FÖRSÖRJNINGSTÖD

Försörjningsstöd definieras i 4 kap 3 § SoL och består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd.

Riksnormen

Den del av försörjningsstödet som utgör den så kallade riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Det är regeringen som årligen fastställer nivån på riksnormen, den gäller lika över hela riket.

Riksnormens nivå är uppdelad i på olika hushållstyper och åldersintervaller. Beloppen grundar sig på de konsumtions- och prisstudier som konsumentverket gör årligen. Följande poster ingår i riksnormen:

Livsmedel

Kostnader för en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. För ensamhushåll beräknas en något högre kostnad med hänsyn till att det kan komma att bli dyrare med mindre förpackningar.

Kläder och skor

Kostnader för vanliga kläder och skor för olika årstider och väder samt för vardag, fritid och något festligare tillfällen. Utgångspunkt är normalt slitage av kläder och skor. Här ingår även tillbehör som paraply, klocka och väska.

Lek och fritid

Kostnader för vanliga fritidsaktiviteter både inomhus och utomhus samt viss motion och kultur. Även viss kostnad för mobiltelefon ingår.

Hygien

Kostnader för den personliga hygienens inklusive hårklippning och rakapparat, varor för småskötsel av sår med mera.

Barn och ungdomsförsäkring

Kostnader för premie för grupp- eller individuell försäkring som gäller sjukdom- och olycksfall.

Förbrukningsvaror

Kostnader för toalett- och hushållspapper, batterier, glödlampor och för dagligvaror som behövs för vård och skötsel av bostaden och av kläder och skor, t ex disk- och tvättmedel.

Dagstidning, telefon

Kostnader för helårsprenumeration av dagstidning, månads- och samtalsavgifter för telefonsamtal inom Sverige.

Umgängeskostnader

Umgängeskostnader är lika med riksnorm för barn som är tillfälligt medlemmar i hushållet. Vid bedömning av omfattningen av umgänget bör nämnden beakta vad som reglerats genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal om umgänge.

Umgängeskostnaderna ska beräknas efter det antal dagar som barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder. Kostnad för umgänge utgår i normalfallet upp till 6 dagar/månad. Umgänget ska styrkas med intyg från båda föräldrarna om dom eller avtal inte finns. Vid ansökan om ekonomiskt bistånd för umgänge längre tid än 6 dagar, exempelvis i samband med skollov, får detta prövas individuellt och restriktivt då det många gånger går att sköta föräldrarna emellan.

Beträffande resor vid umgänge, se avsnitt om *resor*.

Växelvis boende

Om barnet har växelvis boende hos sina båda föräldrar noteras 15 dagar i beräkning av norm. Halva barnbidraget ska räknas som inkomst och föräldrarna förväntas dela lika även gällande övriga utgifter.

Det kan betraktas som växelvist boende när barnet/barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna. En jämförelse kan göras med Försäkringskassans tillämpning där de räknar som växelvist boende om barnet bor mer än 12 men mindre än 15 dagar per månad.

Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre nivå

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning eller vårdbidrag. Förhöjda kostnader kan till exempel bero på behov av särskild kost eller att kosten är inräknad i en avgift, exempelvis matdistribution via kommunen. Nedan följer några exempel:

Kosttillägg

Behov av särskild kost ska alltid bedömas restriktivt och alltid styrkas med intyg om en betydligt ökad matkostnad (specialkost) utifrån sjukdom, allergi eller

liknande. Intyget ska vara utställt av läkare, dietist eller liknande. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader ska möjligheten till handikappersättning undersökas.

Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott ordinerats av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

Merkostnader för viss specialkost går inte att schablonisera och därav behövs det göras en individuell bedömning utifrån styrkt underlag från klienten. Konsumentverkets bedömningar och schablonbelopp ska användas som vägledning i dessa fall.

Fritidsaktiviteter och lek- och fritidsartiklar för barn, kolloavgifter

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör barn ges förutsättningar att kunna delta i organiserade fritidsaktiviteter. Detta gäller även lek- och fritidsartiklar om det bedöms som viktiga för barnets utveckling och barnets behov av stimulans.

Utgångspunkten för en fritidsaktivitet är att den är ledarledd och att den främjar ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Exempel på detta kan vara idrottsaktiviteter, kulturverksamhet, friluftsliv och folkbildning.

I dessa fall ska en särskild prövning alltid göras, i prövningen ska det vägas in om den sökande har och har haft löpande försörjningsstöd under en längre tidsperiod (mer än ett år) och att biståndet är att bedöma som fortsatt långvarigt. Bedömning ska även göras huruvida behovet kan tillgodoses genom posten för lek och fritid i riksnormen. Nivån på det eventuella beviljade beloppet ska prövas utifrån vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd med. Som vägledande belopp bedöms 1500 kr per barn och termin motsvara skälig levnadsnivå. I denna summa inryms även eventuella kostnader för utrustning.

Bistånd till kolloavgift, sommarläger och skolresor för barn kan beviljas. I dessa fall ska samma prövning som ovan göras.

Skäliga kostnader utöver riksnormen

Vid behov ska skäliga kostnader för följande budgetkostnader ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid behovsprövning av dessa budgetposter med undantag av boendekostnad.

Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. Beträffande boendekostnader, se avsnitt om *boendekostnader*.

Hushållsel

Bistånd till hushållsel ska beviljas till skälig kostnad. I första hand bör utgångspunkten för biståndet vara aktuell faktura. I andra hand kan konsumentverkets beräkningar för genomsnittlig elförbrukning användas som vägledning. Det måste dock alltid göras en individuell bedömning utifrån den sökandes situation.

När vuxna som inte är gifta eller lever i ett samboliknande förhållande, delar lägenhet ska en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Detta gäller även hemmavarande barn/ungdomar där bedömning gjorts att de ska söka hyresdel. Ett alternativ är att dela kostnaden för elen på antalet personer i hushållet.

Hemförsäkring

Bistånd ska beviljas till faktiskt kostnad för hemförsäkring som omfattar grundförsäkring, rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Extra försäkringar som t.ex. allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring ingår inte i vad som betraktas som grundskydd.

I de fall där den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas att begära månadsbetalningar.

Alla som är folkbokförda på samma adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, som exempel kan ges unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrar eller syskon alternativt kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas att skaffa en egen hemförsäkring. Hemförsäkring ingår i vissa fall i fackavgiften.

Arbetsresor

Arbetsresor innebär inte bara resor till och från en arbetsplats. I begreppet ingår även resbehov för att aktivt kunna söka arbete eller delta i andra aktiva åtgärder som kommunen eller Arbetsförmedlingen anordnar. Det kan t.ex. vara arbetsintervjuer, resor i samband med studier vid SFI eller andra studier, praktik, arbetsträning, arbetssökarverksamhet osv. Möjligheten till annan ersättning såsom programresa eller liknande via Arbetsförmedlingen ska alltid

utredas. Vid behov av bistånd till resor ska en individuell bedömning alltid göras, grundregeln är att resvägen bör överstiga 2,5 km för att bistånd ska kunna vara aktuellt.

I första hand beviljas kostnad för arbetsresor med allmänna kommunikationsmedel. Först när det inte är möjligt beviljas resa med bil. I dessa fall är den godtagbara kostnaden den samma som Skatteverkets normer för avdrag avseende arbetsresor. Summan avser att täcka utgifter för skatt, försäkring, besiktning, värdeminskning, underhåll och reparationer samt bensin. Resor till och från förskola/fritids får inräknas.

Ekonomiskt bistånd till en begagnad cykel kan i vissa fall beviljas som ett alternativ för att möjliggöra resa till arbete eller studier.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift för fackförening och/eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock uppmanas att undersöka möjligheten till reducerad avgift.

Boendekostnader

Försörjningsstöd beviljas till hyra inklusive tillägg för uppvärmning av bostaden förutsatt att boendet kan anses som skäligt. När bedömning görs om vad som är skälig boendekostnad ska den sättas i relation till hyresnivån hos allmännyttan och andra större bostadsföretag på orten samt vad en låginkomsttagare på orten kan anses ha råd med. När det finns barn i hushållet så bör det beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet. Vid bedömning bör hänsyn tas till barns behov av utrymme även hos umgängesförälder.

Nedan följer vägledande belopp för vad som anses vara högsta godtagbara boendekostnad satt i relation till antalet medlemmar i familjen. Beloppen ska ses som riktmärken och bedömning av den faktiska boendekostnaden ska alltid göras i varje enskilt ärende samt utifrån den rådande bostadssituationen i kommunen.

<u>Antal medlemmar i hushåll</u>	<u>Högsta godtagbara boendekostnad</u>
1 – 2 vuxna	5000:-/mån
1 – 2 vuxna + 1 barn	6500:-/mån
1 – 2 vuxna + 2 barn	8500:-/mån
1 – 2 vuxna + 3 barn	10 000:-/mån
1 – 2 vuxna + 4 barn	12 000:-/mån
1 – 2 vuxna + 5 barn	12 500:-/mån

Ovanstående är högsta godtagbara hyra. En individuell bedömning kring hur stor lägenhet som behövs ska alltid göras men utgångspunkten är att barn upp till två år inte är i behov av eget rum. Utgångspunkten är också att syskon kan dela rum

men en annan bedömning kan behöva göras i tonåren. Det kan också vara aktuellt att använda vardagsrum som sovplats.

Individuell vattenmätning

Kumla bostäder har debitering av den faktiska vattenförbrukningen i vissa av sina bostäder. Berörda hyresgäster har fått en hyressänkning motsvarande den uppskattade kostnaden för kall- och varmvattenförbrukningen i bostaden. Kostnaderna finns specificerade på hyresavin. I normalfallet godtas den faktiska kostnaden för vattenförbrukning, utöver hyreskostnaden.

Övriga kostnader

Kostnad för parkeringsplats/garage eller medlemskap i hyresgästförening godtas inte. Inte heller kostnad för tillval godtas förutom i de fall då den sökande inte har kunnat styra över tillvalet, dvs. när kostnaderna är obligatoriska.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång som genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet väntas bli kortvarigt (högst tre månader) eller om bostadsrätten eller villan är belånad på ett sådant sätt att det inte kan bli något överskott vid försäljning och månadskostnaden för boendet är skälig, ska krav om försäljning inte ställas. Endast om det blir ett överskott som kan användas till försörjningen är en försäljning meningsfull.

Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten.

I boendekostnad för villa ingår tillsammans med ränta eventuella driftskostnader såsom vatten, avlopp, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Endast ränta på lån som tagits för förvärvet av bostaden ska inräknas. Har bostaden belånats i syfte att förvärva andra kapitaltillgångar som t.ex. bil eller båt, ska räntekostnaden för dessa lån inte medräknas i boendekostnaden.

Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning. Observera att sökande med lån på bostad alltid ska uppmanas att söka skattejämkning för räntekostnaden.

Kallhyra

För de som bor i villa eller lägenhet med kallhyra får en bedömning göras huruvida den totala boendekostnaden är skälig. Vid kallhyra där uppvärmning sker via el räknas 25 % av elförbrukningen som hushållsel vilket är en godtagbar kostnad, resterande 75 % är uppvärmning och räknas in i boendekostnad upp till högsta godtagbara hyra för hushållet.

Andrahandskontrakt

För andrahandskontrakt gäller samma regler som vid ett förstahandskontrakt.

Det ska eftersträvas att andrahandskontraktet är godkänt av hyresvärden, detta kan dock inte krävas. En individuell bedömning ska alltid göras utifrån den sökandes sociala situation och möjligheter till att skaffa boende. Den sökande ska vara folkbokförd på adressen.

Ett skriftligt avtal mellan sökande och förstahandshyresgäst ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek samt vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in. Finns frågetecken kring kontraktets riktighet kan vidare utredning behöva göras. Det kan exempelvis handla om hembesök för att se om sökanden bor där samt om det finns fler personer som bor i bostaden.

Om ovanstående villkor inte kan uppfyllas måste en individuell bedömning göras utifrån den sökandes sociala situation och möjligheter till att skaffa annat boende.

Inneboende

Vad som sägs i detta avsnitt gäller inte personer som bor hos nära släkting bekant eller någon annan i ens nätverk. I de fallen bör boendet ses som delat, se nedan.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den ska även stå i proportion till vad som är rimligt för en låginkomsttagare på orten. Den sökande ska vara folkbokförd på adressen. För mer vägledning kring rimlig boendekostnad, se ovan.

Delat boende

När syskon, släktingar, vänner etc. delar boende är grunden att hushållsgemenskap gäller. För mer vägledning kring hushåll, se avsnitt om *Hushållstyper*.

Vid prövning av försörjningsstöd när sökande delar boende ska boendekostnaden delas på antal boende i lägenheten.

Ungdomar som avslutat skolgång och bor hos förälder

I normalfallet utgår inte hyresandel till hemmavarande ungdom upp till 25 år. Undantag görs om den unge är medlem i en familj som uppbär försörjningsstöd. I

dess fall beräknas ungdomens del av boendekostnad utifrån antal enheter i bostaden, se handboken för ekonomiskt bistånd.

Undantag bör även göras om självförsörjande föräldrar p.g.a. att det vuxna barnet bor kvar, har en högre boendekostnad genom att de tvingas behålla en stor bostad eller genom att de helt eller delvis mister rätten till bostadsbidrag.

Vuxna kvarvarande barn som har möjlighet att ta studiemedel och studielån via CSN ska göra det, detta innebär att de inte ingår i hushållet och att hyresdel inte ska beviljas utan att det vuxna barnet själv ska stå för sin hyresdel.

Ungdomar och eget boende

Det finns ingen generell rätt till bistånd gällande egen bostad för ungdomar då föräldrarnas försörjningsskyldighet formellt sett upphört. Den unge ska successivt frigöra sig från föräldraansvaret. Det ska ske planerat och på ett sådant sätt att den unge kan klara sin egen situation både ekonomiskt och på annat sätt. Planering ska göras så att det inte uppstår behov av försörjningsstöd.

Bistånd för eget boende till ungdomar upp till 25 år kan beviljas enbart i de fall där starka sociala skäl föreligger och skälig levnadsnivå inte kan tillförsäkras på annat sätt.

Exempel på skäl för bistånd:

- Starka sociala skäl
- När ungdomen bott själv under minst 2 år och är över 21 år
- Ungdomar som har/väntar barn. I dessa fall ska ungdomens sociala omständigheter sättas i relation till barnperspektivet
- Trångboddhet

Det viktigt att tydliggöra att ovanstående punkter inte per automatik ger rätt till ett eget boende, de ska snarare ses som utgångspunkter vid bedömning. Individuell bedömning ska ske i varje enskilt ärende. Stor restriktivitet gäller i samtliga ärenden.

Exempel på icke godtagbara skäl:

- 19-åring som flyttat till annan ort p.g.a. mobbning
- Försörjningsskyldigs vägran att betala
- 21-åring som bedöms kunna bo kvar hos föräldrar

Handlägningsrutin vid ansökan om eget boende

När sociala skäl anges ska alltid orsaken till det utredas. Vid behov ska samråd ske med Familjeenheten. Utredningen ligger sedan till grund för bedömningen av rätten till boendekostnad vid ansökan om hyreskostnad.

Även trångboddhet ska utredas. Utredningen baseras på familjens boendesituation, antal rum, antal personer i hushållet och ålder, bostaden storlek

samt hur har familjemedlemmarna uppdelas i bostadens rum. För att ett hushåll inte skall anses trångbott bör det ha sovrum utöver vardagsrum och kök eller kokvrå. Två barn bör kunna dela sovrum men med beaktande av stigande ålder och personlig integritet måste individuella bedömningar göras.

Det bör tydliggöras att ungdomens rätt till boendekostnad samt utgifter anslutet till boendet, prövas enligt gällande riktlinjer och lagrum och kan bifallas om man är berättigad försörjningsstöd i övrigt.

Skäligt rådrom

Krav kan ställas på att den enskilde förändrar sin boendesituation om boendekostnaden överstiger vad som anses vara skäligt. I vissa fall kan krav ställas på att söka ny bostad på orten och i andra fall att den sökande är aktivt bostadssökande i hela landet. För att den sökande ska få möjlighet att göra det ges ett skäligt rådrom. Ett beslut om skäligt rådrom ska alltid föregås av en utredning. I utredningen ska följande beaktas:

- Bedöms behovet av försörjningsstöd bli långvarigt (mer än tre månader)?
- Hur stor är bostaden i förhållande till familjesammansättningen och medlemmarnas antal?
- Vad har den sökande själv gjort för att förändra sin boendesituation och sin boendekostnad?
- Vilka sociala konsekvenser får en flytt från bostaden?
- Vilka konsekvenser får en flytt för barnet? I bedömningen ska skolgång, barnomsorg och socialt nätverk vägas in?
- Hur påverkar den sökandens ålder och hälsotillstånd möjligheten att klara av en flytt?
- Har den sökande någon funktionsnedsättning eller sociala problem som gör att det finns särskilda behov av kontinuitet i det sociala nätverket eller den fysiska miljön som hänger samman med nuvarande boende?
- Är nuvarande bostad anpassad efter den boendes funktionsnedsättning?
- Hur länge har den sökande bott i Kumla?
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet eller betalningsanmärkningar.

Beslut om skäligt rådrom ges i normalfallet om tre månader. Om sökande har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till boendekostnaden nedsättas i nivå med vad som är en skälig boendekostnad enligt riktlinjerna.

Uppföljning av skäligt rådrom

När personen har fått ett skäligt rådrom för boende ska detta följas upp månadsvis och dokumenteras löpande.

- Har den sökande aktivt medverkat till att finna ett billigare boende eller att har den på annat sätt försökt sänka sina boendekostnader?

Så länge som sökanden bedöms göra vad denne kan för att förändra sin boendesituation godtas den faktiska boendekostnaden. Detta gäller även efter att det skäligen rådrummet löpt ut.

Nödprövning och reducerat bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan då beviljas efter individuell prövning. Vid bedömningen ska hänsyn även tas till om det finns barn i hushållet och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär och utgångspunkten att de som inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för barnet.

Nödprövning vid avslag på försörjningsstöd

Om den sökande hävdar nöd kan denne efter bedömning i det enskilda fallet ha rätt till reducerat försörjningsstöd för att tillgodose basala behovsposter för livsuppehållet inom försörjningsstödet för att ge sökanden möjlighet att redan upp den omedelbara situationen. Detta handlar i första hand om mat men ibland även hyra. Nödprövning ska dock inte göras rutinmässigt vid avslag på försörjningsstöd då all utredning och alla beslut rörande ekonomiskt bistånd måste utgå från en ansökan från den enskilde. Däremot har socialtjänsten en skyldighet att informera den enskilde vad den kan ansöka om.

Nödprövning när sökanden haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen genom egna eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit

bestulen och därför saknar medel till uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan bistånd beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven såsom mat men ibland även hyra.

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Är tiden knapp bör ändå följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation? (ska styrkas med kontoöversikt och kontoutdrag)
- Vilka är orsakerna till den uppkomna situationen?
- Har sökanden nyss köpt mat? Finns mat hemma?

- Finns det barn i familjen?
- Finns det sjukdom hos sökande som skulle kunna förvärras om han/hon inte får hjälp?
- Har den sökande medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner den sökande till försörjningsstödet normer och beräkningsgrunder och har han/hon tidigare fått information om detta?
- Kan den sökande få hjälp från familj eller vänner?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Om en person blivit bestulen eller genom egen förskyllan hamnat i en akut nödsituation ska han/hon i första hand hänvisas till att lösa behovet själv. Vid ansökan om försörjningsstöd ska krav om att polisanmälan görs ställas. Förlust av pengar ersätts inte förutom eventuellt bistånd för det akuta läget, såsom matpengar. Sökande ska i övrigt hänvisas till hemförsäkring och möjligheter till avbetalningar av uppkomna skulder.

Reducerat bistånd vid ogiltig frånvaro

Vid frånvaro från arbete, praktik eller liknande som inte är godtagbar ska en reduktion av försörjningsstödet göras. Reduktion kan antingen ske genom att helt avslå ansökan eller genom ett så kallat delavslag. Reduktionen ska i första hand ske genom dagavdrag ställt i relation till antalet frånvarodagar. Är frånvaron omfattande bör totalavslag övervägas vid bedömning. För beräkning av dagavdrag se under avsnitt om dagsbelopp.

Reducerat bistånd när biståndet inte går till avsett ändamål

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att det kan befaras att biståndet inte användas till avsett ändamål, exempelvis vid aktivt missbruk, kan försörjningsstödet reduceras med kostnaderna för detta. När det handlar om reduktion p.g.a. missbruk ska enbart matpengar beviljas. Utöver matpengar bör hyra, el och andra godtagbara utgifter beviljas. Det bör dock säkerställas att dessa inbetalas direkt till fordringsägarna.

Bistånd vid vistelse på institution och sjukvårdsinrättning

För personer som vistas på institution, sjukhus eller liknande kan försörjningsstöd beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom egna inkomster. Biståndet kallas fickpengar och omfattar vanligtvis följande normposter:

- Lek och fritid
- Kläder och skor
- Hygien

- Del av gemensamma hushållskostnader avseende tidning och telefon (i normalfallet två tredjedelar)

Bistånd utöver fickpengar kan beviljas men bör bedömas med stor restriktivitet. Exempel där bistånd kan beviljas utöver ovanstående poster är när sökande helt saknar en basgarderob och därmed har ett akut behov av kläder. Bistånd ges i dessa fall som en punktinsats efter en individuell bedömning.

För personer som under vistelse på institution/sjukvårdsinrättning har kvar sin bostad bör även kostnader knutna till bostaden godtas, det kan handla om hyra, hushållsel och hemförsäkring.

Utöver ovan nämnda kostnader kan även bistånd till avgift för fack och a-kassa, ev. resor, kostnader för receptbelagda läkemedel samt kostnad för hälso- och sjukvård beviljas.

Handläggningsrutin vid fickpengar

I de fall sökande befinner sig på institution ska kontakt med institutionen tas för att klargöra handhavandet av fickpengar. Det mest vanliga är att institutionen betalar ut fickpengarna till sökande, oftast veckovis. I dessa fall ska en ansvarsförbindelse skrivas (särskild mall finns) och skickas till institutionen där kommunens riktlinjer framgår. Fakturering sker sedan och biståndet beviljas i samband med att faktura inkommer.

Utlandsvistelse

Personer som är beroende av försörjningsstöd beviljas normalt inte bistånd under en utlandsvistelse. Utgångspunkten är att den sökande ska vistas i kommunen som arbetssökande. Avdrag på inkomst, lön eller annan ersättning till följd av utlandsvistelse ersätts inte av försörjningsstöd. Ansökan från och utbetalning till en sökande som vistas utomlands godtas inte.

BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål som det enligt erfarenheten är vanligt att ansökan om ekonomiskt bistånd gäller. Ändamålen står i bokstavsordning.

Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter mm

Begravningskostnader

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, d v s föräldrars eller efterlevande makars/registrerade partners inkomster eller tillgångar. Vid bedömning av dödsboets betalningsförmåga ska begravningskostnader gå före betalning av skulder för hyra, hushållsel, telefon etc. Rätten till bistånd bedöms utifrån dödsboets tillgångar och inte dödsbodelägarnas. Hänsyn ska även tas till tillgångar i form av försäkringar, skatteåterbäring etc. Beviljat bistånd kan återkrävas enligt 9 kap 2 § första stycket SoL om dödsboet förväntas erhålla tillgångar längre fram, exempelvis via försäkringsbolag och skatteåterbäring.

Om det är utrett att dödsboet saknar tillgångar, helt eller delvis, bör socialtjänsten bevilja bistånd som möjliggör en värdig begravning. Den avlidnes och anhörigas önskemål och formerna bör respekteras om kostnaden ligger inom ramen för skälig levnadsnivå. Bistånd till begravningskostnader inklusive sten bör som regel inte vara högre än 50 % av gällande prisbasbelopp för skäliga kostnader som går att styrka.

Hänsyn bör tas till olika religiösa grupper krav om hur begravningen ska ordnas, om det inte innebär oskäliga kostnader. Transport till ett annat hemland omfattas inte av rätten till bistånd.

I en förälders försörjningsskyldighet ligger även ett ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för ett barns begravning. Bistånd till kostnad för begravning av minderårig eller ofullgånget foster ska därför prövas i förhållande till vårdnadshavarnas ekonomiska situation.

Barnomsorgsavgift för förskola och fritidshem

Personer som uppbär ekonomiskt bistånd kan söka om avgiftsbefrielse alternativt reducering av avgiften. I avvaktan på detta godtas faktisk barnomsorgsavgift under en kortare tid.

Skuld för avgift gällande förskoleverksamhet behandlas normalt sett som andra skulder. Den sökande ska hänvisas till att göra upp en avbetalningsplan med fordringsägaren.

Förbehållsbelopp mm

Socialtjänsten bör tillsammans med den enskilde försöka att klarlägga om exempelvis förbehållsbelopp vid utmätning eller avgifter för sociala tjänster och liknande är korrekta i förhållande till den enskildes ekonomiska situation.

Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd till hemtjänstavgift beviljas i normalfallet inte. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att boendekostnad och hemtjänstavgift betalats, ett så kallat förbehållsbelopp.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Hemtjänstavgiften utgör en skälig kostnad i den ekonomiska beräkningen som görs vid ansökan om bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig levnadsnivå.

Identitetshandling och pass

Kostnad för identitetshandling bör utgå till sökande som saknar sådan. Id-kort inklusive foto söks hos polis, bank eller Skatteverket. Barn behöver inga identitetshandlingar, ungdomar kan dock behöva legitimera sig i olika sammanhang och i dessa fall kan bistånd till identitetshandling beviljas. Kostnad för utfärdande av pass beviljas inte om godkänd identitetshandling finns.

Juridiska kostnader och stämpelavgifter

En biståndssökande som beviljats rättshjälp kan också få ekonomiskt bistånd till rättshjälpsavgiften, för att han eller hon ska kunna ta tillvara sina rättigheter och därmed uppnå en skälig levnadsnivå. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi. Om den enskilde behöver juridisk hjälp men inte får rättshjälp kan socialtjänsten i vissa fall ge bistånd till kostnader i exempelvis familjerättsliga tvister.

Rättshjälp och Rättsskydd

Sökande som behöver ekonomiskt bistånd för juridisk hjälp ska i första hand utnyttja rättshjälp via Rättshjälpsmyndigheten och rättsskydd utifrån hemförsäkringen.

Rättshjälp är en social skyddslagstiftning i form av ett statligt bidrag och kan, enligt huvudregeln, endast vara möjlig om sökande, i väsentlig grad, saknar egna ekonomiska medel och/eller saknar en försäkring som innefattar rättsskydd. Rättshjälpen omfattar heller inte alla juridiska ärenden och rättshjälpen täcker inte heller hela summan för det juridiska stödet.

Rättsskydd ingår som en del av hemförsäkringen. Rättsskyddet är en kostnadsförsäkring som täcker delar av kostnaden för ett juridiskt ombud. Rättsskyddet kan se annorlunda ut beroende på vilket försäkringsbolag som den sökande har. Av försäkringsvillkoren framgår rättsskyddets omfattning och vilken självrisk som råder.

Kostnader uppehållstillstånd

Kostnad för förlängning av uppehållstillstånd för personer som redan befinner sig i Sverige kan beviljas i vissa fall, en restriktiv bedömning bör dock tillämpas. I första hand ska det alltid utredas om personen i fråga omfattas av Migrationsverkets regler och har rätt till ersättning enligt LMA, om så är fallet upphör rätten till bistånd enligt SoL.

I de fall där personen inte omfattas av LMA ska hänsyn tas till familjeförhållandena i det aktuella ärendet. Exempel på fall där bistånd kan beviljas är familjer som återförenats i Sverige och där delar av familjen måste få sitt uppehållstillstånd förlängt för att fortsättningsvis få vistas i Sverige. Ett annat exempel på när bistånd kan beviljas är barn som fötts i Sverige och som måste ha ett uppehållstillstånd för att omfattas av de svenska socialförsäkringsförmånerna. Vid ansökan om förlängt uppehållstillstånd ska en utredning alltid göras, utgångspunkten i utredningen ska vara om personen/familjen behöver detta för att uppnå en skälig levnadsnivå.

Svenskt medborgarskap

Kostnad för svenskt medborgarskap ingår inte i begreppet "skälig levnadsnivå" enligt gällande rättspraxis och ska därmed inte beviljas.

Äktenskapsskillnad

Kostnad för äktenskapsskillnad kan godtas under förutsättning att kriterierna för rätten till bistånd är uppfyllda i övrigt.

Flyttkostnader

Huvudregeln är att bistånd till flyttkostnader inte utgår. Utgångspunkten är att de flesta människor själva organiserar sin flyttning med hjälp av släkt och vänner. Bistånd för flyttkostnader kan dock beviljas till sökande som uppstår försörjningsstöd. Biståndsbehovet ska prövas utifrån följande:

- Behov av och orsak till flytten (arbetsmarknadsskäl, hälsa, sociala omständigheter)
- Egen förmåga att ordna flytt med hjälp av anhöriga och vänner

Vid flyttning av arbetsmarknadsskäl ska möjligheten att få bidrag från Arbetsförmedlingen undersökas. Om sådant bidrag inte utgår och flyttningen medför att man uppnår en högre grad av självförsörjning eller är nödvändig av andra skäl kan bistånd till flyttkostnader beviljas.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av släp eller lastbil inklusive kostnader för drivmedel och försäkring. Vid användande av egen bil utgår bistånd till drivmedel motsvarande Skatteverkets nivå för bilersättning.

De som på grund av funktionshinder eller andra särskilda skäl inte kan ombesörja sin flyttning på egen hand kan beviljas flytt hjälp genom flyttfirma eller liknande. Skälen till att sökande inte kan ombesörja flyttningen på egen hand ska styrkas genom läkarintyg eller annat intyg som behövs för bedömningen.

Flyttkostnad kan även accepteras om det finns särskilda sociala skäl eller om socialtjänsten har medverkat till sökandens flytt.

Glasögon

Ekonomiskt bistånd till skäligen kostnader för glasögon kan beviljas om behovet styrks av en legitimerad optiker eller läkare. Vid behov av enklare läsglasögon ska sökande hänvisas till dagligvaruhandeln om optiker inte styrker annat.

Bistånd till förlorade eller trasiga glasögon kan ges, den sökande bör dock alltid uppmanas att i första hand nyttja sin hemförsäkring.

Kostnad för linser utgår i normalfallet inte. Bistånd kan i undantagsfall beviljas om det via läkare styrks att inga andra alternativ är möjliga.

Grunden vid beslut om bistånd till glasögon ska vara de lågprispaket eller liknande som erbjuds hos de flesta optiker. Utgångspunkten är vad en låginkomsttagare på orten har råd med. Nedan följer vägledande belopp för som kan anses vara högsta godtagbara kostnad, det är viktigt att komma ihåg att det alltid är det billigaste alternativet som godtas.

Högsta godtagbara kostnad

Enkelslipade	4% av prisbasbeloppet
Progressiva	8% av prisbasbeloppet

Synundersökning bör ses som en godtagbar kostnad.

Observera att *glasögonbidrag för barn och unga* ska sökas via optikern. Bidraget ges via Regionen.

Om det finns ett medicinskt behov av t.ex. särskild slipning eller behandling av glasen ska detta framgå av underlaget från optikern/läkaren. Den extra kostnaden ska enbart godtas om det är enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Bedöms den sökande bli självförsörjande och få egna inkomster överstigande normen inom en snar framtid får han/hon avvakta med att köpa nya glasögon förutom i de fall där glasögonen gått sönder då en individuell bedömning får göras i det enskilda ärendet.

Handläggningsrutin för glasögon

Kostnadsförslag ska lämnas in som underlag för utredning av behov. Beviljat belopp utbetalas direkt till sökanden som själv ombesörjer betalningen till optiker.

Hemutrustning

Bistånd till hemutrustning bör endast beviljas när det föreligger ett långvarigt behov (mer än sex månader) av ekonomiskt bistånd och då den sökande står helt utan utrustning och pengar för inköp. Den hemutrustning som avses ska kunna tillgodose basala behov för matlagning, sömn, umgänge, förvaring, rengöring och rekreation. Inköp av begagnad utrustning rekommenderas med undantag för sängkläder och madrass.

Full hemutrustning (grundutrustning) kan beviljas för ensamstående med högst 15 % av prisbasbeloppet och för sammanboende med högst 20 % av prisbasbeloppet. För varje barn i hushållet kan biståndet utökas med ytterligare 5 %.

Då biståndet är kortvarigt (under sex månader) beviljas endast hemutrustning som är absolut nödvändig för livsföringen.

I de allra flesta fall, även när ett nytt hem ska utrustas, bör det vara möjligt att inte redan från början skaffa all den utrustning som krävs för ett komplett hem. Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt sett inte få bistånd till grundutrustning av samhället. I dessa fall hänvisas i första hand till nätverket.

För mer utsatta grupper måste dock en mer generös attityd ha i bedömningen. Exempel på detta kan vara våldsutsatta eller familjer där en separation nyligen ägt rum. I samband med separation ska dock den sökande alltid tillvarata sina rättigheter vid bodelningen innan bistånd beviljas.

Nyanlända ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN. Detta gäller även personer som fått uppehållstillstånd på anknytning.

Vägledande belopp vid ansökan om specifik utrustning:

Vuxensäng	3 % (för bäddutrustning kan ytterligare 1 % ges)
Barnsäng	1,5 %
Köksbord + stolar	1,5 %
Soffa	2 % (för soffbord kan ytterligare 0,5 % ges)
Förvaring	1 %
TV	3 %
Dammsugare	1,5 %
Städutrustning	0,5 %
Kastruller + stekpanna	0,5 %

Servis (tallrikar, glas mm) 0,5% (avser full utrustning för 4 personer)

Ovanstående belopp är angivna i procent av prisbasbelopp och ska enbart ses som vägledande. En jämförelse ska alltid göras marknaden för begagnade varor och vad som finns att tillgå inom rimlig närhet till orten.

Socialtjänstlagen bygger på respekt för människors självbestämmande och integritet. För bistånd till hemutrustning innebär det att det inom ramen för det bistånd som beviljats är den enskildes sak att avgöra vad han/hon behöver och vart det ska inhandlas.

Handläggningsstöd vid ansökan om hemutrustning:

Vid ansökan om hemutrustning bör ett hembesök alltid göras. Följande ska beaktas i utredningen:

- Vilka förutsättningar har den sökande att själv kunna anskaffa hemutrustning? Kan behovet tillgodoses på annat sätt? Genom hemutrustningslån från CSN, låna möbler av anhöriga etc.
- Vad finns i hemmet och i vilket skick är tillhörigheterna?
- Har ekonomiskt bistånd till hemutrustning beviljats tidigare? Hur mycket och när?
- Vilken ålder är det på sökanden och hur länge har personen uppburit försörjningsstöd?
- Kommer sökanden att inom en snar framtid att gå till självförsörjning?

Dator och internetuppkoppling

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd bör dator och internetuppkoppling ingå i hemutrustning. HFD har uttalat att en majoritet av befolkningen numera har tillgång till internet i det egna hemmet och att myndigheter och andra samhällsaktörer i allt högre grad förutsätter att den enskilda har tillgång till internet. Behovet av dator kan variera då de flesta kontakter idag kan skötas via mobiltelefoner med dessa funktioner. Bistånd till dator för vuxna bör därför utredas noggrant och bedömas restriktivt.

Dator och internetuppkoppling är viktigt för skolarbete men även i sociala sammanhang för barn och ungdomar. I samband med att kontinuerliga uppföljningar görs kring barnets situation bör även behovet av dator och internetuppkoppling uppmärksammas.

Vägledande nivå för bistånd till dator är 5 % av prisbasbeloppet. De flesta typer av program som behövs för att använda en dator finns i gratisversioner och bistånd till programvara bör i regel ej beviljas. Bistånd kan beviljas till en dator per hushåll om det inte föreligger särskilda skäl att bevilja ytterligare bistånd.

Internetuppkoppling/kostnad för bredband beviljas med maximalt 0,5 % av prisbasbeloppet per månad.

Kläder till begravning

Bistånd till kläder i samband med en begravning av en nära anhörig kan utgå om behovet ej kan tillgodoses på annat sätt. Med nära anhörig menas föräldrar, svärföräldrar, syskon, barn, make/maka/sambo.

Kläder till student

Bistånd till kläder samt studentmössa i samband med en studentexamen ska bedömas restriktivt men kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Kostnader för hälso- och sjukvård

Läkarvård

Bistånd lämnas till kostnad för läkarvård och sjukvårdande inom ramen för högkostnadsskyddet. Kostnaden skall styrkas och det ska säkerställas att det registrerats inom högkostnadsskyddet.

Kostnad för cytologprov samt mammografi godtas trots att kostnaden inte ingår i högkostnadsskyddet.

Läkemedel, hjälpmedel, lusmedel

Kostnader för receptbelagda läkemedel som omfattas av högkostnadsskyddet ses som en godtagbar kostnad. Vad gäller läkemedel utom förmån ska dessa bedömas utifrån ett restriktivt synsätt, det kan dock i vissa fall finnas skäl till att godta dessa.

Ibland finns behov av dyrare eller mer omfattande hygienartiklar än de som ingår i riksnormen. Detta kan exempelvis handla om olika typer av hjälpmedel som förskrivits av behörig hälso- och sjukvårdspersonal eller lusmedel, som i barnfamiljer måste sätta in omgående och som inte alltid ryms inom kostnadsramen och inte heller är förutsägbart. Skäliga kostnader för detta bör godtas.

Sjukhusvård

Del av kostnad för att ligga på sjukhus (vårdavgiften) är godtagbar.

Magasineringskostnad

Bistånd för magasinering av möbler utgår i normalfallet inte. Finns särskilda skäl kan bistånd beviljas om den sökande inom överskådlig framtid förväntas att kunna få en ny bostad. Vad som är överskådlig tid måste avgöras från fall till fall. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Vid bedömningen ska följande beaktas:

- Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning
- Bohagets innehåll och skick

Resor

Rekreationsresa

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte ska beviljas. Rekreationsresor inom landet kan i undantagsfall beviljas enligt följande:

- Som en del i rehabilitering, eller om det finns synnerliga medicinska eller sociala skäl. Behovet bör i dessa fall vara styrkt av läkare, kurator eller liknande.
- Till barnfamiljer som uppburit försörjningsstöd i minst 2 år och som inte beräknas bli självförsörjande inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Kostnaden för rekreationsresan ska vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till.

Resa till begravning eller anhörigs sjukdom

Bistånd till resa i samband med begravning av en nära anhörig eller vid anhörigs sjukdom kan utgå om behovet ej kan tillgodoses på annat sätt. Med nära anhörig menas föräldrar, svärföräldrar, syskon, barn, make/maka/sambo. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd till.

Resor i samband med umgänge med barn

Bistånd för umgänge med barn kan beviljas vid behov. Behovsprövningen ska innefatta följande:

- Barnets behov av umgänge
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar
- Skäligheten av kostnaden för resan

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Boföräldern ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna.

Om föräldrarna inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur resekostnaderna ska betalas kan bistånd till umgängetsresa beviljas.

Resekostnaderna ska jämföras med vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd med.

Vid användande av egen bil utgår bistånd till bensinpengar motsvarande Skatteverkets nivå för bilersättning.

Sjukresa

Resor till vården är gratis via allmänna kommunikationsmedel och bistånd till detta utgår därför inte.

Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte. Undantag kan dock göras när Röda Korset beviljat hjälp till resekostnaden för barn som ska återförenas med föräldrar i Sverige. Vid sådan resa kan bistånd till egenavgiften beviljas.

Skulder och depositioner

Ekonomiskt bistånd till skulder som böter, avbetalning på studielån eller banklån, underhållsstöd, kontokortsskulder, skatteskulder, privata skulder etc. utgår i normalfallet inte. Socialtjänsten har inte till uppgift att "garantera" fordringsägare skulder, detta är istället i första hand en fråga mellan den enskilde och fordringsägaren. För skuldhantering finns andra former än ekonomiskt bistånd.

De undantagsfall som kan vara aktuella är då en skuld ställer en enskild eller en familj i en mycket allvarlig situation om den inte betalas. Exempel på sådana skulder är boendekostnader och kostnader för el.

Hyresskuld

Bistånd till hyresskuld kan beviljas i undantagsfall under förutsättning att sökande får bo kvar om skulden regleras. Följande fall kan komma i fråga:

- Hyresskuld som uppstått under tid då sökanden inte haft inkomster som räckt till boendekostnaden och att sökande skulle ha varit berättigad till bistånd om han/hon gjort en ansökan.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid en eventuell avhysning.
- För gamla, sjuka och/eller funktionshindrade personer där ett alternativt boende inte går att ordna eller där bostaden särskilt anpassats till någon i hushållet.

Bistånd till hyresskuld kan avslås om alternativa boendelösningar bedöms som möjliga. Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. Bistånd till ny hyresskuld kan avslås om tidigare hyresskuld beviljats med erbjudande om andra insatser som ej accepterats, eller då ställda krav ej uppfyllts. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljas hyresskuld så långt det är möjligt följas upp.

Elskuld

Bistånd kan beviljas till skuld för hushållsel efter särskild prövning i likhet med vad som sägs ovan beträffande hyresskulder och där avstängning av eltillförseln kan medföra stora sociala konsekvenser.

Depositionsavgift

Om en depositionsavgift krävs från fordringsägare för hushåll som beviljas kostnad för elsuld, eller som har ett behov av ett nytt elabonnemang, kan denna beviljas. Depositionsavgiften betalas direkt till elleverantören.

Spädbarnsutrustning

Bistånd till skäliga kostnader för nödvändig spädbarnsutrustning bör utgå. Full grundutrustning bör uppgå till högst 10 % av prisbasbeloppet. Biståndet ska prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning. Som spädbarnsutrustning räknas följande:

- Barnvagn med tillbehör
- Säng med sängutrustning
- Bilbarnstol
- Bärsele
- Utrustning för bad
- Skötbädd med tillbehör

Vid beräkning av vad som är nödvändigt i ett enskilt fall är det rimligt att räkna med viss återanvändning av kläder och utrustning från äldre syskon. Biståndet kan också påverkas av hur mycket den biståndssökande kunnat planera ekonomiskt för barnet. Bara det som är nödvändigt vid barnets födelse räknas som spädbarnsutrustning.

Som riktmärke bör utbetalning av beviljat bistånd utbetalas ske i den senare delen av graviditeten.

Tandvård

Akut tandvård

Ekonomiskt bistånd bör beviljas till akut tandvård. Som akut tandvård, enligt socialtjänstlagen, bör beaktas sådan tandvård som behövs i följande situationer:

- Att avhjälpa svåra smärttillstånd
- Akuta infektionstillstånd
- Akuta tillstånd som medför betydande obehag

Nödvändig tandvård

Bistånd till skäligen kostnader för nödvändig tandvård bör beviljas. Nödvändig tandvård innefattar även förebyggande åtgärder mot karies och tandlossning.

Kostnadsförslag för tandvården ska lämnas in och bedömningen ska grunda sig på den behandlande tandläkarens val av åtgärd och vad denne anser vara nödvändig tandvård. Det ska framgå av kostnadsförslaget vad tandläkaren anser vara acceptabel tandvård. Vid bedömning ska det vägas in om biståndsbehovet beräknas bli kort- eller långvarigt. Den enskilde ska alltid hänvisas till att undersöka möjligheter till annan finansiering, exempelvis avbetalning.

Vid tandvårdskostnader som överstiger 10 000 kr bör förtroendetandläkare konsulteras gällande möjligheten till alternativa och billigare behandling. Det kan i vissa fall ske avsteg från detta om det av inlämnat kostnadsförslag går att utläsa att det ej finns något billigare alternativ.

Förutom de rent medicinska aspekterna bör socialnämnden beakta de sociala konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård.

Kostnaderna för återkommande kontroll hos tandläkaren (max en gång per år) kan medräknas som godtagbar utgift om biståndsbehovet bedöms som varaktigt.

SÄRSKILDA GRUPPER AV SÖKANDE

Arbetslösa

Den som är arbetslös och bedöms vara arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid och söka arbete aktivt. Detta innebär att vara anmäld på arbetsförmedlingen och acceptera de arbeten som erbjuds. Kravet gäller i första

hand heltidsarbete men även deltid om annat inte finns att få. Kravet om arbete kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående skulle kunna ta.

I kravet på att den enskilde ingår också att denne deltar i insatser, exempelvis praktik, arbetsmarknadsutbildning eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetsökarverksamheter räknas hit.

Krav om att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet

Socialtjänsten kan enligt 4 kap 4 § begära att den som uppbär försörjningsstöd ska delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Syftet med praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten är att förhindra att personer blir passiviserade av ett långvarigt biståndsmottagande och att utveckla deras möjligheter att i framtiden försörja sig själva.

Planering kring en sådan aktivitet ska föregås av en individuell bedömning av den enskildes behov och förmåga. Insatsen ska vara tidsbegränsad och dokumenterad. Innan beslut om insats fattas ska socialtjänsten samråda med Arbetsförmedlingen för att förvissa sig om att åtgärden är den lämpligaste.

Studier vid SFI bör kombineras med denna typ av åtgärd för att påskynda vägen till arbete då SFI-studierna enbart motsvarar 50 %.

Socialtjänsten har rätt att vägra eller minska försörjningsstödet om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i eller uteblir från sådan verksamhet som anges i 4 kap 4 § SoL.

Bistånd vid avstängning från arbetslöshetsersättning

En sökande som är arbetslös p.g.a. att denne själv sagt upp sig från sitt arbete har inte rätt till bistånd. Huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som uppsägningen medför. I dessa fall kan den sökande först vara berättigad bistånd när rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl att säga upp sig ska denne uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd.

För personer som sagt upp sig men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om de arbetslösa i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till ekonomiskt bistånd först den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av en sådan ersättning.

Föräldralediga

Föräldralediga ska ta ut full föräldrapenning sju dagar/veckan fram tills barnet fyllt ett år och förskoleplats har erbjudits. Föräldrar ska i god tid innan föräldraledigheten är slut, ansöka om förskoleplats. Den som har försörjningsstöd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats.

Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska, fysiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg eller liknande.

När man fått förskoleplats så kan man inte ta ut föräldraledighet om det innebär att man försätter sig i en situation där familjen blir beroende av ekonomiskt bistånd. Man ska planera sin föräldraledighet så att man inte försvårar eller fördröjer sitt inträde på arbetsmarknaden.

Sjukskrivna

All form av arbetsförmåga ska styrkas med läkarutlåtande/intyg där det framgår att sökande inte kan arbeta eller delta i arbetslivsinriktad rehabilitering i någon grad. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Det innebär att arbetskrav ibland kan ställas trots att en sjukskrivning finns.

För att vara berättigad försörjningsstöd ska den sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska stå till arbetsmarknadens förfogande i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

En kontroll ska alltid göras om den sökande har någon sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och därmed är berättigad sjukpenning.

För sökande som varit långvarigt och allvarligt sjuk och där sjukskrivande läkare bedömer att personen inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid så ska ansökan om sjukersättning eller aktivitetsersättning göras. Den sistnämnda gäller för personer t.o.m. 29 år.

Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om arbetskrav kan inte användas i samma utsträckning när det kommer till personer med allvarliga missbruksproblem. Det kan heller inte ställas krav om att personen i fråga ska följa en viss behandlingsplan för att vara berättigad bistånd.

På samma sätt som när det gäller personer utan missbruksproblem kan avslag göras om en person med missbruksproblem helt eller delvis vägrar helt att

medverka i utredningsarbetet. Det är då viktigt att det framgår att det är vägran till medverkan som ligger till grund för avslagsbeslutet. Detta kan exempelvis handla om att man inte medverkar i uppgjord planering kring drogkontroll för att kunna delta i arbetsträning.

Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan vid arbetsplatsen är lämplig. Praktiken/arbetsträningen ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra ett komplement till andra insatser mot missbruket.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste det först utredas vilka de grundläggande problemen är innan ställning tas till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen samt regionen.

Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan krav ställas på personer med lindrigare psykiska om deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering.

Ungdomar inskrivna vid kommunens HVB/Stödboende

Ungdomar över 18 år som är placerade på kommunens HVB alt. stödboende har i likhet med övriga placeringar rätt till fickpengar då placeringen kan likställas med en institutionsplacering. För handläggning av fickpengar, se avsnitt om *Bistånd vid vistelse på institution och sjukvårdsinrättning*.

I de fall placerande handläggare/stödboendet bedömt ungdomen redo för att själv ansvara för sin ekonomi ska prövning av rätten till bistånd för uppehälle och eventuella övriga kostnader göras i likhet med övriga biståndstagare. Planeringen för ungdomen kan se olika ut från fall till fall och nära samverkan med placerande handläggare och stödboendet är viktigt för att rätt krav ska kunna ställas. Dessa ungdomar har i normalfallet inte någon kostnad för hyra och el, det kan dock tillkomma andra kostnader såsom internet.

Kommunens stödboendelägenheter är möblerade och behov av hemutrustning finns därmed inte för de ungdomar som bor där. Behov av hemutrustning kan däremot uppstå när ungdomen flyttar till ett eget boende.

Inkomster

Inkomster för eventuella feriearbeten ska i regel inte medräknas då dessa ungdomar likställs med övriga skolungdomar i familjer som uppbär ekonomiskt

bistånd. För med vägledning kring detta se avsnitt om *Barns inkomster och tillgångar*.

Företagare

Ekonomiskt bistånd beviljas generellt inte till den som är egen företagare. Grunden till det är att företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behövde ta ut lön skulle få en konkurrensfördel. För en person som har företag eller uppdrag i företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas.

Egna företagare som driver en icke lönsam verksamhet bör avveckla sitt företag och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigad försörjningsstöd. Undantag kan göras i följande fall:

- Behovet av bistånd är kortvarigt (högst 3 månader), därefter ger firman åter inkomster.
- Företagaren har beviljats starta eget bidrag från arbetsförmedlingen och det finns goda utsikter att företaget ger inkomster inom en snar framtid (ca 3 månader).

I ovanstående fall ska ärendet alltid lyftas med gruppledare innan beslut fattas.

Aktiebolag kan representera en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag eller enskilda firmor. Det är svårt att kontrollera inkomster som en enskild kan ha via sitt företag, därför kontrolleras i första hand om han eller hon har ett företag eller ett funktionärsuppdrag/styrelseuppdrag i ett företag/förening.

En person som har funktionärsuppdrag uppbär i regel någon form av ersättning för sitt engagemang i företaget. Kontroll gällande om den enskilde innehar F-skattsedel, är registrerad för moms eller har ett företag bör ske. Det kan behöva göras kontroller via Skatteverket eller bolagsverket om det finns oklarheter gällande företaget.

Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård etc.

Kriminalvård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsverket svara för alla kostnader under verkställighetstiden. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler enligt följande:

Personer som är häktade eller avtjänar ett fängelsestraff med en faktisk strafftid på sex månader eller mindre bör beviljas ekonomiskt bistånd till den faktiska boendekostnaden under hela häktnings/strafftiden om de annars riskerar att bli bostadslösa. Den som har möjlighet att hyra ut sin bostad i andra hand ska uppmanas att göra det. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

I samband med att kriminalvårdens ansvar upphör är det folkbokföringskommunen som har ansvar för det ekonomiska biståndet under en övergångsperiod. En rimlig övergångsperiod är första månaden efter att sökanden släppts från anstalt. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Rättspsykiatrisk vård

Är man dömd till rättspsykiatrisk vård har regionen ansvaret. Det innebär att en person som vårdas enligt lagen om rättspsykiatrisk vård har rätt till fickpengar enligt samma beräkningsgrunder som en person som vistas på institution. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

Personer över 65 år

Personer över 65 år som saknar eller har låg pension ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd. Försörjningsstöd kan beviljas i avvaktan på beslut hos Pensionsmyndigheten. Personer med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter.

Studerande

Studerande på gymnasial- och eftergymnasial nivå är inte berättigade till försörjningsstöd. För dessa grupper finns i regel andra finansieringsalternativ. Upplevda orättvisor som uppstår genom olika ersättningsystem ska inte kompenseras genom försörjningsstöd.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Enligt Föräldrabalken 7 kap 1 § har föräldrar försörjningsplikt till dess att barnet fyller 18 år eller så länge som barnet genomgår grundskola, gymnasieutbildning eller annan jämförlig utbildning, dock längst till 21 års ålder. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Föräldrarnas försörjningsplikt kvarstår även i de fall gymnasiestudierna, efter avbrott, återupptas innan den unge fyller 21 år.

Föräldrarnas underhållsskyldighet gäller oavsett om den unge bor hemma eller har ett eget boende.

Fr.o.m. höstterminen det år man fyller 20 år ska gymnasiestuderande hänvisas att söka både bidragsdelen och lånedelen från CSN. I samband med detta förväntas ungdomen att själv stå för sitt uppehälle och sin del av boendekostnaden. Detta avser enbart ärenden där ungdomens föräldrar uppbär försörjningsstöd.

Vuxenstuderande på grundskolenivå

Grundskolenivå avser studier t.o.m. årskurs 9. Försörjningsstöd bör beviljas arbetslösa som påbörjar studier på grundskolenivå. Möjligheten att få bidragsdelen i studiemedel, aktivitetsstöd eller andra bidrag ska undersökas. Samråd ska ske med arbetsförmedling för samordning av insatser.

Vuxenstuderande på gymnasie- och högskolenivå

För vuxenstuderande på gymnasie- och högskolenivå är huvudregeln att man ska försörja sig genom de statliga studiestödsformer som finns. Undantag kan göras i följande fall:

- Om studierna är en del av en arbetsmarknadsåtgärd
- Vid en akut nödsituation under pågående studier
- Om det är kort tid kvar av studierna (2 - 3 mån) och särskild anledning till behovet av bistånd finns. Dessa beslut ska alltid föregås av ett samråd med gruppledare.

Studier på folkhögskola

Vid studier vid folkhögskola gäller samma regler om ovan.

Bistånd till vuxenstuderande under studieuppehåll

För personer som ansöker om bistånd i samband med studieuppehåll ska krav ställas om deltagande i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Den studerande ska också kunna visa att den i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsägbar situation som han eller hon kunnat planera inför.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna till och med den dag terminen slutar enligt beslutet om studiemedel. Det saknas därför grund att kräva att studiemedlet ska täcka kostnader efter terminens slut. Det innebär

att uppehålle och exempelvis hyra som är en *förskottsbetalning* inte får hänvisas till att täckas av studiemedel om terminen inte följer kalendermånaden.

Ett eventuellt överskott av studiemedel får inte flyttas med efter terminens slut, däremot får övriga inkomster som leder till ett överskott (löner, bostadsbidrag, barnbidrag, övriga lån, insättningar etc.) räknas med inför sökt månad. Detta då sökandens inkomstbortfall varit högst förutsägbart inför studiernas avslut och då sökanden har ett eget ansvar att planera sin ekonomi utifrån den rådande situationen.

Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas ekonomiskt bistånd för studieuppehåll. För övriga studerande kan reducerat försörjningsstöd till matpengar och eventuellt januari månadshyra beviljas för studieuppehåll över jul och nyår, prövning ska dock först göras utifrån ovanstående.

Inför sommaruppehåll ska hyresdelar räknas om terminsavslutet inte följer kalendermånaden. I dessa fall ska även reducerat försörjningsstöd ges i form av matpengar vid det första ansökningstillfället då behovet är att anses om högst tillfälligt. Finns behov av bistånd efterföljande månader beviljas fullt försörjningsstöd i enligt med ansökan under förutsättning att personen ifråga uppfyller kriterierna för rätten till bistånd i övrigt.

Inför höstterminen beviljas bistånd enbart fram till terminsstart både vad gäller uppehålle och boendekostnad. Detta innebär att hyresdelar räknas även här.

Studielitteratur

Om ekonomiskt bistånd beviljas under studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas, utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta. Detta gäller även när studierna bedrivs som arbetsmarknadsåtgärd och den studerande uppbär aktivitetsstöd eller liknande.

Personer utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, exempelvis turister, affärsresande eller säsongarbetare ska i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat.

Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den sökande vistas på flyktingförläggning eller hos släkting i kommunen. Personer som omfattas av LMA har inte rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen för förmåner av motsvarande karaktär.

Vid ansökan om förlängning av uppehållstillstånd kan bistånd enligt SoL ges under förutsättning att ansökan om förlängningen skett i tid.

Ibland kan personer som tillhör samma hushåll ha rätt till bistånd enligt olika lagar. För barn under 18 år utan uppehållstillstånd som bor hos en vårdnadshavare med uppehållstillstånd, ska behovet alltid prövas enligt SoL.